

Změna a souvislost (integrita)

Aristotelés byl přesvědčen, že nic nevzniká z toho, co není (např. Met. XI, 6, 1062b). Tento jeho názor však musíme ve dvojím směru korigovat. Především musíme poněkud zmírnit či relativizovat ono „nic“: oprávněně lze mít pouze za to, že „téměř nic“ nevzniká bez asistence řady dalších „jsoucen“. A za druhé, jak už je zřejmé z naší formulace, nemůžeme mluvit o tom, že to, co vzniká za asistence jiných jsoucen (tj. jsoucích skutečností), vzniká opravdu „z nich“. Pokud by mohlo něco „nového“ vznikat jen z toho, co tu už jest, muselo by to znamenat, že ve skutečnosti nemůže vzniknout vůbec nic nového, že se jen mohou měnit sestavy či shluky toho, co tu už bylo odevždy. Ovšem i v tom případě by bylo nutno uznat, že vznik nové sestavy nebo nového shluku je přece jenom možný. Tak asi došlo k těm nejstarším představám toho, jak asi vznikla ona bohatá členitost a různorodost jednotlivých skutečností, když na počátku resp. v základech všeho jsou jen nějaké jednoduché „věci“, které se v průběhu vzniku oněch různých sestav či shluků vlastně nijak nemění. Tak se ovšem ukazuje, že došlo k velmi podstatné proměně našich nových představ a pochopení skutečného světa: nic takového jako základní neměnné a na sobě zcela nezávislé prvky v našem světě neexistuje. Ty jednotlivé „prvky“ (eventuelně „složky“) jsou jen částečně rezistentní vůči působení jiných prvků, ale zčásti jsou na jiných prvcích závislé a vždycky se jim trochu „přizpůsobují“ a tím zároveň zčásti proměňují, a to nikoli jen jednostranně pod „jejich vlivem“, nýbrž také aktivně, tj. tak, že na ně „reagují“. Nicméně nás bude vždycky zajímat každá výjimka: někde na začátku je vše, co vzniká (resp. co mělo či má vzniknout), ještě nejsoucí. A i když pro skutečný vznik určitého jsoucího je nezbytná jsoucnost některých jiných „jsoucích“, pak někde na začátku oněch takto již dříve „jsoucích“ musel být jejich vznik z něčeho, co ještě v tu chvíli nebylo, tj. z nejsoucího. A tak právě v protivě proti tvrzení Aristotelovi platí, že všechno, co „jest“, muselo nějak vzniknout, a to nikoli „z toho“, co tu už dříve bylo, nýbrž leda za pomoci a s použitím toho, co tu už bylo, ale tak, že i to, co tu už bylo, muselo kdysi jednou vzniknout, a tak dále, takže vposledu vše, co kdy vzniklo a co ještě kdy vznikne, vzniklo a vznikne vposledu z něčeho nejsoucího.

(Písek, 060807-1.)